

Nr 894

Av herr Nordstrandh, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående fortsatt utbyggnad av universitetet i Umeå m. m.

(Lika lydande med motion nr 728 i Första kammaren)

Ecklesiastikdepartementets undersökning av lärarsituationen hösten 1963 visade, i likhet med lärarutbildningssakkunnigas samma år gjorda beräkningar av lärarbehovet, att ersättningsbehovet av ämneslärare för perioden 1960—1970 är 500—1 000 lärare större än som angivits i tidigare utfärdade prognoser.

Det ligger i sakens natur att hållbara beräkningar rörande lärartillgången och behovet av lärare är ytterst svåra att genomföra. Många faktorer spelar in. Utbudet av lärare minskas t. ex. av att humanister i tilltagande omfattning beredes utrymme inom andra yrkesområden än de traditionella; grundskolans införande, den nya fackskoleorganisationen och en expanderande gymnasieundervisning påverkar efterfrågebilden på ett sätt som inte låter sig preciseras.

Frågan om lärartillgången måste bedömas i ett långsiktigt perspektiv. Kravet på god lärartillgång är ofrånkomligt, om skolan skall ha en rimlig möjlighet att uppfylla sin målsättning, nämligen att ge varje elev den utbildning som bäst lämpar sig för och utvecklar elevens speciella anlag och intressen.

Avgörande för bedömningen av lärarbehovet är enligt min mening önskvärdheten av en successiv sänkning av elevantalet i klasserna. Innan detta blivit så lågt, att skolans pedagogiska målsättning kan förverkligas, kommer det alltid att råda ett underskott på lärare.

Som riktmärke för högstadiets försörjning med ämneslärare gäller den s. k. 40-procentsregeln, vilken innebär att undervisningen skall förmedlas av två kategorier ämneslärare, dels vidareutbildade folkskollärare (40 %), dels filosofie magistrar (60 %).

Beträffande den sistnämnda lärarkategorien framlägges i proposition nr 74 förslag om en samordnad ämnesteoretisk och praktisk-pedagogisk utbildning. Utbildningen föreslås bli förlagd till Umeå samt, i vad det gäller humanistiska ämnen, påbörjas läsåret 1964/65 med ämnet engelska; läsåret 1965/66 införes därutöver ämnena tyska och franska. I skrivelse den 23 no-

vember 1963 har lärarutbildningssakkunniga dessutom föreslagit att ämnena nordiska språk, litteraturhistoria, historia och ämnena motsvarande skolämnet biologi skulle införas från och med läsåret 1966/67. Chefen för ecklesiastikdepartementet är emellertid ej för närvarande beredd att taga ställning till utbyggnaden under läsåret 1966/67.

Ifrågavarande utbildning skall vara 4-årig och följa en fast, integrerad studiegång med de ämnesteoretiska studierna förlagda till de tre första åren och den praktiska lärarutbildningen i stort sett koncentrerad till det sista året.

Jag förordar att en utbildning i enlighet med den föreslagna kommer till stånd och att nämnda utbildning förlägges till Umeå, eftersom lärarsituationen i de nordligaste länen är särskilt brännande.

Störst är lärarbristen i moderna språk, där antalet behöriga lärare innevarande läsår endast uppgår till 20 à 30 %. Med utgångspunkt från att universitetet i Umeå enligt min åsikt bör ha till uppgift att verksamt bidra till ämneslärarförsörjningen i Norrland måste den påvisade lärarbristen utgöra ett kraftigt argument för att det därstädes anordnas utbildning i ämnen svarande mot skolämnena på grundskolans högstadium.

Vägt mot behoven av lärare i Norrland synes emellertid enligt min mening det tillskott som den föreslagna utbildningen ger vara alltför litet. Jag anser därför att ifrågavarande lärarutbildning bör utbyggas i snabbare takt än vad som föreskrives i ovannämnda proposition samt att samtliga de i läroplanen för grundskolans högstadium ingående kunskapsämnena så snart som möjligt blir företrädda.

Som exempel på ett ämne som inte omnämnes i propositionen i detta sammanhang kan nämnas kristendoms-kunskap, trots att behovet av lärare i detta ämne är utomordentligt stort i Norrland.

Jag förordar att från och med läsåret 1964/65 undervisning förutom i engelska även påbörjas i ämnena litteraturhistoria och kristendoms-kunskap samt att den fortsatta utbyggnaden sker på ett sådant sätt att nämnda ämnen på lämpligt sätt kan kombineras med andra på högstadiet förekommande ämnen.

Departementschefen förordar att ansvaret för undervisning och examination i varje enskilt ämne skall åvila universitetslektorer, även utan docentkompetens. Jag anser i motsats till departementschefen att undervisningen skall förestås av enbart docentkompetenta universitetslektorer.

Jag vill i detta sammanhang framföra följande synpunkter.

Den av de sakkunniga föreslagna utformningen och utbildningen i humanistiska ämnen är alltför snävt målinriktad. Utbildningen bör utformas så, att den så snart som möjligt kan tillgodose även andra behov än ämneslärarutbildningen. Med anledning av det ovan nämnda stora behovet av ämneslärare på grundskolans högstadium anser jag emellertid att motåtgärder snabbt måste sättas in och accepterar därför att docentkompetenta univer-

sitetslektorer under en övergångstid sörjer för undervisningen. Inrättande av professurer bör dock ske snarast, om inte de humanistiska ämnena vid universitetet i Umeå skall få en icke önskvärd särställning här i landet, något som jag bestämt motsätter mig.

Med anledning av det ovan anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta

1) att samordnad ämnesteoretisk och praktisk-pedagogisk lärarutbildning i enlighet med vad som föreslagits i proposition nr 74 påbörjas i ämnena engelska, litteraturhistoria samt kristendomskunskap från och med budgetåret 1964/65 vid universitetet i Umeå;

2) att ansvaret för undervisning och examination i vart och ett av de ovan nämnda ämnena tills vidare skall åvila universitetslektorer med docentkompetens.

Stockholm den 14 april 1964

Ove Nordstrandh